

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Кафедра менеджменту та підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри
д.с.н., проф. Панченко В.А.

«01» вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Менеджмент

(назва)

Форма навчання денна

(денна, заочна,)

Робоча програма навчальної дисципліни Економіка підприємства

(назва навчальної дисципліни)

розроблена на основі освітньо-професійної програми Менеджмент,

(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня першого

(бакалаврського) за спеціальністю 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

Розробники: Левченко О.М. професор кафедри менеджменту та підприємництва, д.е.н., професор

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
математики та методики її навчання

Протокол від «3» серпня 2023 року № 1

В.о.завідувача кафедри математики

та методики її навчання

(підпис)

д.ек. н., проф. Панченко В.А.

(прізвище та

ініціали)

Робочу програму перезатверджено на засіданні кафедри менеджменту та підприємництва

Протокол від «1» вересня 2023 року № 1

В.о.завідувача кафедри

менеджменту та підприємництва

(підпис)

д.ек. н., проф. Панченко В.А.

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів спеціальності 073 Менеджмент за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2023. – 16 с.

© Левченко О.М., 2023 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2023 рік

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування	Нормативна	
Індивідуальне науково- дослідне завдання не передбачено	Спеціальність/напрямок: 073 Менеджмент	Рік підготовки	
		3-й	
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		6-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –3год, самостійної роботи студента –3,8 год.	Перший рівень вищої освіти: (бакалаврський)	Лекції	
		36 год.	4
		Практичні, семінарські	
		32 год.	2
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		82 год.	69
		Консультації:	
		- 2 год.	
Вид контролю:			
екзамен			

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Впровадження фінансового менеджменту має важливе значення для забезпечення успішної фінансової діяльності підприємства, оскільки для їх ефективного функціонування потрібна об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства, його платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості, визначення конкурентоспроможності, вибір найбільш раціональних напрямків вкладення коштів. Аналіз операцій, конкурентного середовища і макроекономічної динаміки дає розуміння того, де і як створюється або руйнується вартість. Перевагу ж у відношенні конкурентів дає тільки якість менеджменту, основу якого складають управлінські технології і навички, які постійно удосконалюються, накопичуються і дозволяють утримувати й нарощувати конкурентну перевагу суб'єкта господарювання.

Програма вивчення навчальної дисципліни циклу професійної підготовки «Фінансовий менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент»

Метою викладання навчальної дисципліни формування системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

Головними завданнями курсу є:

- навчити сутності та методологічних основ фінансового менеджменту, управління фінансовими ризиками та застосування інструментів антикризового керування підприємством;
- набути навичок управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами;
- навчити методиці визначення вартості капіталу та з'ясування способів оптимізації його структури.
- ознайомити із сутністю та теоретичними основами фінансового менеджменту з урахуванням сучасних економічних теорій;
- навчити правильно застосовувати методичний інструментарій управління фінансами підприємств;
- виробити навички управління вхідними та вихідними грошовими потоками на підприємстві;
- сформувані вміння застосовувати системний підхід до управління прибутком, інвестиціями, активами; обґрунтувати необхідність і пояснювати методику визначення вартості капіталу, оптимізації його структури;
- навчити розробляти багатоваріантні підходи до оцінки наслідків виникнення тих чи інших ситуацій залежно від супутніх до цих ситуацій умов;
- навчити правильно оцінювати вірогідність висновків, приймати до розрахунків ступінь фінансових ризиків, розробляти моделі управлінської поведінки в екстремальних умовах.

- У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

Загальні	Спеціальні
<ul style="list-style-type: none"> • Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 4). • Здатність вчитися і оволодіти сучасними знаннями (ЗК 9). • Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення. (ЗК 12).	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища (СК2). • Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними. (СК 4) • Здатність діяти соціально відповідально і свідомо (СК6). • Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління (СК 11).

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

- Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства (P3).
- Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації (P8).
- Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним (P16).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- загальні основи управління активами, капіталом, інвестиціями, грошовими потоками, фінансовими ризиками;
- основні підходи до вибору політики формування активів, власних фінансових ресурсів, інвестицій;
- принципи формування активів, капіталу, кредитної, дивідендної, інвестиційної політики підприємства;
- напрями та методи оптимізації складу операційних активів, власних та позикових коштів, грошових потоків;
- шляхи управління прибутком, отриманим від різних видів фінансово- господарської діяльності;
- принципи, антикризового фінансового управління та систему експрес-діагностики;
- методичний інструментарій для обґрунтування і контролю конкретних управлінських рішень в різних сферах фінансової діяльності підприємства;
- системи інформаційного, аналітичного, контрольного забезпечення фінансового менеджменту.

вміти:

- аналізувати фінансові звіти підприємства і грамотно інтерпретувати результати аналізу;
- визначати джерела фінансування активів та капіталу підприємства;
- застосовувати методи оптимізації загальної потреби в активах, капіталі, структури джерел фінансування активів;
- здійснювати оцінку окремих елементів капіталу;
- оцінювати ефективність операцій по вкладенню капіталу;
- здійснювати планування грошових потоків;
- застосовувати механізми управління структурою капіталу та операційним прибутком;
- оцінювати альтернативні інвестиційні рішення;
- вимірювати рівень фінансових ризиків;
- застосовувати систему раннього попередження і реагування при кризових ситуаціях;
- застосовувати методи фінансового планування та прогнозування;
- формулювати та обґрунтовувати управлінські рішення з усіх аспектів фінансової діяльності підприємства.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Фінансовий менеджмент: основні поняття і категорії

Питання для обговорення

- 1.Поняття менеджменту.
- 2.Мета і завдання фінансового менеджменту.
- 3.Принципи, функції та механізм фінансового менеджменту.
- 4.Характеристика основних напрямків фінансового менеджменту на підприємстві.
- 5.Структура і процес функціонування системи управління фінансами у компанії.
- 6.Стратегія і тактика фінансового управління.
- 7.Об'єкти і суб'єкти управління. Характеристика основних елементів механізму фінансового менеджменту.

8. Історія становлення сучасної теорії фінансового менеджменту у трактуванні західних фахівців.

Тема 2. Визначення вартості грошей у часі

1. Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі.
2. Фактори, які впливають на зміну вартості грошей у часі.
3. Вплив інфляції на зміну вартості грошей.
4. Ризик і його вплив на зміну вартості грошей.
5. Нарахування простих і складних процентів.
6. Майбутня вартість грошей і її зміст.
7. Поняття компаундингу.
8. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням ануїтетів.
9. Використання процентного фактора в розрахунках майбутньої вартості грошей.
10. Теперішня вартість грошей і її зміст.

Тема 3. Інформаційне забезпечення фінансової звітності підприємства

1. Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту.
2. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
3. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства.
4. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.
5. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
6. Фінансова інформаційна база.
7. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
8. Зміст фінансової звітності.
9. Загальні вимоги до інформаційної бази. Основні користувачі фінансової інформації.
10. Призначення і види фінансових звітів.
11. Методи оцінки фінансових звітів.

Тема 4. Управління грошовими потоками підприємства

1. Поняття грошового потоку.
2. Значення грошових потоків у діяльності підприємства.
3. Оптимізація грошових потоків.
4. Види грошових потоків та їх класифікація.
5. Принципи управління грошовими потоками.
6. Складання звіту про рух коштів.
7. Вхідні грошові потоки і їх характеристика.
8. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками.
9. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю.
10. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Тема 5. Управління прибутком

1. Зміст і завдання управління загальним прибутком.
2. Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.
3. Управління прибутком від операційної діяльності.
4. Формування прибутку від основної діяльності.
5. Фактори, що впливають на формування прибутку.
6. Зовнішні та внутрішні фактори.
7. Управління формуванням собівартості.
8. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат.

9. Аналіз безбитковості.
10. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві.
11. Політика максимізації прибутку підприємств.
12. Операційний леверидж.

Тема 6. Фінансове планування і методи прогнозування

1. Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту.
2. Цілі й завдання внутрішньфірмового фінансового прогнозування та планування.
3. Види планів, зміст і послідовність їх розробки.
4. Методи фінансового прогнозування та планування (методи експертних оцінок, обробки часових, просторових і просторово-часових сукупностей, ситуаційного аналізу і прогнозування; прогнозування на основі пропорційних залежностей).
5. Бюджетування та його сутність.
6. Види бюджетів. Складання бюджетів (кошторисів).
7. Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів.
8. Оперативне фінансове планування як основа внутрішньфірмового фінансового контролю.

Тема 7. Оцінка поточного фінансового стану підприємства

1. Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану підприємства.
2. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.
3. Аналіз звіту про прибутки (збитки) підприємства.
4. Аналіз звіту про рух коштів.
5. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємств.
6. Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка.
7. Аналіз економічного потенціалу підприємства.
8. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства.
9. Оцінка ліквідності балансу підприємства.
10. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка.
11. Показники ринкової ділової активності підприємства.

Тема 8. Управління оборотними активами

1. Сутність активів підприємства, їх склад, структура і класифікація.
2. Фінансові аспекти формування та використання активів відповідно до стадій життєвого циклу підприємства, кругообіг активів підприємства.
3. Умови прискорення обороту активів у процесі їх використання.
4. Модель Дюпона.
5. Склад і структура оборотних активів підприємства. Оцінка активів.
6. Зміст і завдання управління оборотними активами.
7. Управління виробничими запасами.
8. Управління дебіторською заборгованістю.
9. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості.
10. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості.
11. Методи інкасації дебіторської заборгованості.
12. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Управління коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства.

Тема 9. Управління необоротними активами

1. Економічна сутність, склад і класифікація необоротних активів підприємства.
2. Характер руху операційних необоротних активів у процесі їх кругообігу.
3. Етапи формування політики управління операційними необоротними

активами.

4. Показники аналізу динаміки загального обсягу і складу, ступеня придатності, інтенсивності оновлення, ефективності використання.

5. Оптимізація загального обсягу і складу операційних необоротних активів підприємства.

6. Управління основними засобами. Амортизаційна політика підприємства. Управління нематеріальними активами.

Тема 10. Управління реальними інвестиціями підприємства

1. Сутність і класифікація інвестицій.

2. Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

3. Форми реальних інвестицій і особливості управління ними.

4. Капітальні вкладення.

4. Види інвестиційних проектів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів.

5. Методи розрахунку NPV, рентабельності інвестицій, внутрішньої норми прибутку, коефіцієнта ефективності інвестицій.

6. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок.

7. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств.

Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів.

Тема 11. Капітал підприємства і принципи його формування

1. Визначення сутності капіталу підприємства. Класифікація капіталу.

2. Характер руху капіталу підприємства у процесі його кругообігу.

3. Вартісний цикл капіталу підприємства.

4. Мета і принципи формування капіталу підприємства.

5. Визначення загальної потреби в капіталі.

6. Фактори, що впливають на обсяг капіталу.

7. Леверидж і його роль у фінансовому менеджменті. Оцінка операційного левериджу. Дивідендна політика і можливість її вибору.

Тема 12. Оцінка вартості і структури капіталу

1. Вартість капіталу. Вартість капіталу як міра прибутковості.

2. Необхідна ставка доходу на капітал.

3. Базова концепція визначення вартості капіталу.

4. Визначення вартості власного капіталу.

5. Вартість акціонерного капіталу. Оцінка позик.

6. Оцінка загальної вартості капіталу. Інфляція та ринкова вартість капіталу.

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу.

7. Структура капіталу. Фактори, що впливають на структуру капіталу.

Управління структурою капіталу.

8. Ефект фінансового левериджу. Оптимізація структури капіталу. Політика підприємства щодо структури капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

Тема 13. Фінансові активи: оцінка і управління

1. Фінансова інвестиційна діяльність підприємства.

2. Управління фінансовими інвестиціями.

3. Вкладання коштів у цінні папери.

4. Розміщення коштів на депозитних рахунках.

5. Базова модель оцінки фінансових активів.

6. Оцінка боргових цінних паперів: облігацій з нульовим купоном, безстрокових облігацій, безвідзвних і відзвних облігацій з постійним доходом.

7.Оцінка пайових цінних паперів.

Тема 14. Управління портфельними інвестиціями

- 1.Портфель фінансових вкладень та принципи його формування.
- 2.Методи оцінки інвестиційного портфеля з урахуванням ризику.
- 3.Диверсифікація інвестиційного портфеля.
- 4.Ризикові інвестиції (венчурний капітал).
- 5.Індикатори ринку цінних паперів.

Тема 15. Антикризове фінансове управління на підприємстві

- 1.Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.
- 2.Зміст управління фінансовими ризиками.
- 3.Процес прогнозування та нейтралізації ризиків у фінансовій діяльності підприємств.
- 4.Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків.
- 5.Страховання ризиків. Використання механізмів диверсифікації.
- 6.Сутність, види і процедури банкрутства.
- 7.Методичні підходи до виявлення ситуації банкрутства.
- 8.Політика антикризового фінансового управління на підприємстві при загрози банкрутства.
- 9.Зміст та етапи управління санацією та оцінка ефективності її здійснення.
- 10.Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	У тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	Конс	інд	с.р.		Л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ТЕМА 1. Фінансовий менеджмент: основні поняття і категорії	9	2	2			5		1	0,5			4
ТЕМА 2. Визначення вартості грошей у часі	9	2	2			5		1	0,5			4
ТЕМА 3. Інформаційне забезпечення інансової звітності підприємства	9	2	2			5		-				4
ТЕМА 4. Управління грошовими потоками підприємства	15	4	4			7		1	0,5			6
ТЕМА 5. Управління прибутком	9	2	2			5		-				4
ТЕМА 6. Фінансове планування і методи прогнозування	9	2	2			5	1	1	0,5			4
ТЕМА 7. Оцінка	13	4	2			7	-	-	-			7

поточного фінансового стану підприємства												
ТЕМА 8. Управління оборотними активами	9	2	2			5	-	-	-			4
ТЕМА 9. Управління необоротними активами	13	4	2			7	-	-	-			6
ТЕМА 10. Управління реальними інвестиціями підприємства	9	2	2			5	-	-	-	-	-	4
ТЕМА 11. Капітал підприємства і принципи його формування	9	2	2			5	-	-	-	-	-	4
ТЕМА 12. Оцінка вартості і структури капіталу	9	2	2			5	-	-	-	-	-	4
ТЕМА 13. Фінансові активи: оцінка і управління	9	2	2			5	-	-	-	-	-	4
ТЕМА 14. Управління портфельними інвестиціями	9	2	2			5	-	-	-	-	-	4
ТЕМА 15. Антикризове фінансове управління на підприємстві	12	4	2			6	-	-	-	-	-	6
Усього годин	150	36	32			82	75	4	2			69

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

№ з/п	Теми лекційних занять	К-сть годин	
		д.ф.	з.ф.
1.	ТЕМА 1. Фінансовий менеджмент: основні поняття і категорії	2	1
2.	ТЕМА 2. Визначення вартості грошей у часі	2	1
3.	ТЕМА 3. Інформаційне забезпечення інансової звітності підприємства	2	
4.	ТЕМА 4. Управління грошовими потоками підприємства	4	1
5.	ТЕМА 5. Управління прибутком	2	

6.	ТЕМА 6. Фінансове планування і методи прогнозування	2	1
7.	ТЕМА 7. Оцінка поточного фінансового стану підприємства	7	
8.	ТЕМА 8. Управління оборотними активами	2	
9.	ТЕМА 9. Управління необоротними активами	4	
10.	ТЕМА 10. Управління реальними інвестиціями підприємства	2	
11.	ТЕМА 11. Капітал підприємства і принципи його формування	2	
12.	ТЕМА 12. Оцінка вартості і структури капіталу	2	
13.	ТЕМА 13. Фінансові активи: оцінка і управління	2	
14.	ТЕМА 14. Управління портфельними інвестиціями	2	
15.	ТЕМА 15. Антикризове фінансове управління на підприємстві	15	
Всього годин		36	4

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Теми практичних занять	К-сть годин	
		д.ф.	з.ф.
1.	ТЕМА 1. Фінансовий менеджмент: основні поняття і категорії	2	0,5
2.	ТЕМА 2. Визначення вартості грошей у часі	2	0,5
3.	ТЕМА 3. Інформаційне забезпечення фінансової звітності підприємства	2	-
4.	ТЕМА 4. Управління грошовими потоками підприємства	4	0,5
5.	ТЕМА 5. Управління прибутком	2	-
6.	ТЕМА 6. Фінансове планування і методи прогнозування	2	0,5
7.	ТЕМА 7. Оцінка поточного фінансового стану підприємства	2	-
8.	ТЕМА 8. Управління оборотними активами	2	-
9.	ТЕМА 9. Управління необоротними активами	2	-
10.	ТЕМА 10. Управління реальними інвестиціями підприємства	2	-
11.	ТЕМА 11. Капітал підприємства і принципи його формування	2	-
12.	ТЕМА 12. Оцінка вартості і структури капіталу	2	-

13.	ТЕМА 13. Фінансові активи: оцінка і управління	2	-
14.	ТЕМА 14. Управління портфельними інвестиціями	2	-
15.	ТЕМА 15. Антикризове фінансове управління на підприємстві	2	-
Всього годин		32	2

4.3. Теми лабораторних занять навчальним планом не передбачені

4.4. Самостійна робота

№ з/п	Теми для самостійного опрацювання та вивчення	К-сть годин	
		д.ф.	з.ф.
Теоретичні завдання			
1.	ТЕМА 1. Фінансовий менеджмент: основні поняття і категорії	5	4
2.	ТЕМА 2. Визначення вартості грошей у часі	5	4
3.	ТЕМА 3. Інформаційне забезпечення інансової звітності підприємства	5	4
4.	ТЕМА 4. Управління грошовими потоками підприємства	7	6
5.	ТЕМА 5. Управління прибутком	5	4
6.	ТЕМА 6. Фінансове планування і методи прогнозування	5	4
7.	ТЕМА 7. Оцінка поточного фінансового стану підприємства	7	7
8.	ТЕМА 8. Управління оборотними активами	5	4
9.	ТЕМА 9. Управління необоротними активами	7	6
10.	ТЕМА 10. Управління реальними інвестиціями підприємства	5	4
11.	ТЕМА 11. Капітал підприємства і принципи його формування	5	4
12.	ТЕМА 12. Оцінка вартості і структури капіталу	5	4
13.	ТЕМА 13. Фінансові активи: оцінка і управління	5	4
14.	ТЕМА 14. Управління портфельними інвестиціями	5	4
15.	ТЕМА 15. Антикризове фінансове управління на підприємстві	6	6
Практичні завдання			

	Виконання домашніх завдань , підготовка до занять		
	Виконання і захист індивідуального завдання		
Всього годин		82	69

4.5. Індивідуальні завдання навчальним планом не передбачені

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
  - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
  - наочні (презентація, демонстрування);
  - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
  - метод проблемного викладу матеріалу;
  - моделювання життєвих ситуацій;
  - мозковий штурм;
  - метод опори на життєвий досвід;
  - навчальної дискусії.
- 3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:
  - усного контролю;
  - письмового контролю;
  - самоконтролю та взаємоконтролю;
  - рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- експрес – опитування на лекціях;
- стандартизовані тести;
- опитування на заняттях (письмове, усне, групове й індивідуальне);
- контрольні роботи;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Технологія застосування різних методів контролю знань студентів з дисципліни «Економічна безпека держави» передбачає проведення попереднього, поточного контролю успішності навчання, проміжного контролю і підсумкового контролю студентів.

Поточний контроль: *опитування, співбесіди, тестування, доповіді, рішення ситуаційних задач, контрольні роботи.*

Попередній контроль знань здобувачів

Попередній контроль являє собою діагностику вхідного рівня знань студентів, який дає змогу визначити наявний рівень знань здобувачів на початку вивчення дисципліни чи на початку вивчення конкретної теми. Формою попереднього контролю є вхідний контроль знань. Він проводиться на 1-му практичному занятті з метою оцінки залишкових знань здобувачів вищої освіти, отриманих під час вивчення циклу дисциплін на попередніх курсах. Вхідний контроль знань проводиться у формі письмової роботи з визначення певних понять, категорій чи економічних явищ протягом 10 хвилин на початку заняття.

Вартість вхідного контролю знань здобувачів зраховується до оцінки за семінарське заняття.

Поточний контроль знань здобувачів

Поточний контроль знань є органічною частиною всього навчального процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу з дисципліни «Економічна безпека держави». Оцінювання знань здобувачів на основі даних поточного контролю знань відбувається:

1) за допомогою контролю активності роботи здобувачів протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни «Економічна безпека держави», включаючи відповіді на практичних заняттях, написання та захист реферату, участь у науковій роботі факультету, підготовка доповідей, повідомлень та аналітичних матеріалів з курсу «Економічна безпека держави» тощо;

2) через виконання завдань для самостійної роботи, включаючи ведення конспекту лекцій, ведення конспекту для підготовки до практичних занять, ведення словника термінів тощо;

3) через виконання контрольних робіт.

Поточний контроль на практичних заняттях проводиться з метою виявлення готовності здобувачів до занять у таких формах:

- ✓ вибіркового усного опитування перед початком занять;
- ✓ фронтального стандартизованого усного опитування здобувачів за основними питаннями заняття;
- ✓ фронтальної перевірки виконання домашніх завдань; виклику до дошки окремих здобувачів для самостійного розв'язування практичних завдань чи ситуацій;
- ✓ експрес-опитування, що являє собою або суцільне опитування всіх присутніх студентів групи, або вибіркоче опитування частини здобувачів групи. Питання з теми (кількох тем), яка готувалася на практичне заняття, передбачають чітку коротку відповідь. При експрес-опитуванні кожен студент має право відповісти лише один раз;
- ✓ тестування;
- ✓ реферативних повідомлень та їх обговорень;
- ✓ інше.

В ході вивчення дисципліни здобувачів має право підготувати і захистити один реферат на обрану ним особисто тему. Реферат оцінюватиметься за 5 бальною шкалою і буде входити до підсумкової рейтингової оцінки за аудиторну роботу.

Самостійна робота здобувачів передбачає цілеспрямований пошук ефективних способів вивчення дисципліни «Економічна безпека держави», свідоме ставлення та послідовність в роботі, вміння використовувати наявну літературу і нормативну базу, планувати власну роботу. Самостійна робота передбачає виконання письмових завдань до кожної теми в окремому зошиті, які перевіряються викладачем.

Проміжний контроль з дисципліни «Економічна безпека держави» у відповідності до навчальної програми передбачає проведення рубіжних контрольних робіт. Для написання рубіжної контрольної роботи студенту надається не більше 30 хвилин. Кількість варіантів контрольних робіт становить 5.

При виконанні контрольних робіт оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули здобувачів після опанування блоку тем (змістовного модуля).

Підсумковий контроль знань здобувачів з дисципліни «Економічна безпека держави» проводиться за результатами рейтингової оцінки за увесь період вивчення даної дисципліни.

Для розрахунку рейтингової підсумкової оцінки використовується єдина бальна система оцінювання академічної успішності здобувачів з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті за виступ та виконання письмового завдання студентом. Передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми під час роботи на практичних заняттях при набуті практичних навичок. В період дистанційного навчання заняття проходять за допомогою платформи Google та університетської системи дистанційного навчання/

Оцінка	Критерії оцінювання
<p>«Відмінно» -5 (зараховано)</p>	<p>Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, сформований системний підхід до пізнання товару, предмета товарознавства як наукової дисципліни, закономірностей формування споживних властивостей, якостей та асортименту товарів народного споживання, основ стандартизації, класифікації та формування асортименту.</p> <p>Сформовані необхідні практичні навички користування довідковою літературою та нормативною документацією, сформовані навички щодо розпізнавання видів товарів народного споживання, визначення асортименту здійснення контролю якості.</p> <p>Засвоєний матеріал, усі передбачені навчальною програмою завдання виконані, якість їх виконання близька до максимальної.</p> <p>Студент має системні, повні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях, вміє робити правильні висновки, приймати рішення.</p> <p>Має міцні практичні навички. Вміє самостійно аналізувати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно добирати та користуватися джерелами інформації.</p>
<p>«Добре» - 4 (зараховано)</p>	<p>Теоретичний зміст дисципліни засвоєний повністю, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані майже повністю, усі передбачені навчальною програмою завдання виконані, якість більшості з них близька до максимальної. Деякі завдання виконані з помилками, окремими незначними недоліками, але жодне з них не оцінено мінімальним балом (незадовільно).</p> <p>Студент добре опанував програмний матеріал, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, самостійно використовує традиційні докази із правильною аргументацією.</p> <p>Студент уміє дати ґрунтовну відповідь на поставлені запитання, але допускає незначні неточності чи не грубі помилки.</p>
<p>«Задовільно» -3 (зараховано)</p>	<p>Теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково. Студент виявляє поверхневі знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповіді недостатньо осмислені. Необхідні навички роботи з засвоєним теоретичним матеріалом сформовані в основному, практичні навички роботи не сформовані, більшість робіт, передбачених програмою виконані, але якість виконання деяких з них оцінена мінімальним балом («незадовільно» - 2).</p> <p>Уміє робити окремі висновки, застосовувати знання для виконання завдань за зразком. Зазнає труднощів у використанні теоретичного матеріалу при вирішенні нестандартних завдань.</p>
<p>«Незадовільно» -2</p>	<p>Теоретичний зміст дисципліни засвоєний лише фрагментарно. Необхідні практичні навички не сформовані.</p> <p>Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано</p>

(незараховано)	або мають грубі помилки, якість їх виконання близька до мінімальної («незадовільно» - 2).
-----------------------	---

4.8. Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти.

Результати навчання, здобуті здобувачами ВО шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством та регламентовано ПОРЯДКОМ визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка, затвердженого вченою радою університету (протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.). (<https://shorturl.cusu.edu.ua/6h>).

4.9. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Мета та завдання фінансового менеджменту
2. Принципи фінансового менеджменту
3. Предмет, об'єкт та суб'єкт фінансового менеджменту
4. Функції фінансового менеджменту
5. Значення фінансового ринку для підприємств
6. Джерела фінансової інформації
7. Інформаційні потреби користувачів фінансових звітів
8. Призначення основних компонентів фінансової звітності
9. Склад та роль фінансової звітності у фінансовому менеджменті
10. Баланс підприємства його складові
11. Звіт про фінансові результати підприємства та його складові
12. Звіт про рух грошових коштів підприємства та його складові
13. Звіт про власний капітал підприємства та його складові
14. Грошові потоки від основної, фінансової та інвестиційної діяльності
15. Принципи побудови фінансової звітності
16. Вартість грошей та причини її зміни
17. Методичний інструментарій фінансових розрахунків
18. Майбутня і теперішня вартість грошей
19. Види грошових потоків та методи їх розрахунків
20. Види ануїтету та його розрахунок
21. Фінансовий аналіз та його основні форми
22. Системи фінансового аналізу
23. Інтегральний аналіз за системою Du-Pont
24. Організація фінансового аналізу на підприємстві та інтерпретація його результатів
25. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства
26. Фінансова стійкість підприємства та інструменти її оцінки
27. Аналіз ділової активності підприємства
28. Показники рентабельності фінансової діяльності підприємства
29. Сутність фінансового планування
30. Системи фінансового планування
31. Завдання та об'єкти фінансового планування
32. Етапи внутрішньофірмового фінансового планування
33. Принципи фінансового планування
34. Формування фінансової стратегії підприємства
35. Сутність фінансової політики підприємства

4.10. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Екзамен	Сума			
								Контрольна робота	ІНДЗ	Разом	Макс. - 40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8					
5	10	5	5	5	5	10	5	5	5	60		

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Максимальна кількість балів за результатами попереднього, поточного та проміжного контролю студентів становить 60 балів (аудиторна робота), а мінімальна – 30 балів.

Максимальна кількість балів з підсумкового контролю студентів становить 40 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна література

1. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 336 с.
2. Воронина М.В. Финансовый менеджмент: Учебник для бакалавров / М.В. Воронина. – М.: Дашков и К, 2016. – 400 с.
3. Гудзь О.Є. Фінансова політика підприємства: Навч. посіб. / О.Є. Гудзь, П. А. Стецюк. – Київ-Львів: Ліга-Прес, 2017. – 120 с.
4. Лапіна І. С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Лапіна І. С., Гончаренко О. М. та ін.; за заг. ред. І. С. Лапіної. – Одеса: Атлант, 2016 – 313 с.
5. Незамайкин В.Н. Финансовый менеджмент: Учебник для бакалавров / В.Н. Незамайкин, И.Л. Юрзинова. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 467 с.
6. Охотник С. И. Финансовый менеджмент: обучающий курс: от теории к практике / С. И. Охотник, Ю. А. Булгакова. –1-е изд. – Днепропетровск: Акцент ПП, 2016. – 769 с.

7. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с

Допоміжна література

1. Управління фінансами суб'єктів господарювання: Практикум: навч.посібник / А.П. Вожжов, С.В. Сорокіна, І.В. Колесова, Чікіта І.Б. та ін. – К.:Знання, 2014. – 324 с.
2. Фінансовий менеджмент: конспект лекцій для студентів факультету менеджменту та маркетингу / Уклад.: О.В. Кам'янська, Ж.М. Жигалкевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2014. – 57 с.
3. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Д. І. Дема, Л. М.Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. – Житомир: ЖНАЕУ, 2014. – 478 с.

Інформаційні ресурси

1. management.com.ua – бібліотека з менеджменту
2. inform.od.ua – нормативні акти у сфері управління
3. <http://window.edu.ru> – єдине вікно доступу до освітніх ресурсів
4. <http://www.profibook.com.ua> – ділова література з економіки, менеджменту, реклами і маркетингу, управління персоналом, психології бізнесу, інформаційних технологій і т.д.
5. <http://www.airn.net> – Internet-банкінг, Internet-страхування, Internet- маркетинг, електронна комерція, міжнародний бізнес, робота на фондових ринках
6. <http://www.kmci.com.ua> – бізнес-рішення для розвитку підприємств, управління маркетингом і збутом, фінансовий менеджмент, управління персоналом, інформаційні технології управління персоналом, бюджетування.
7. Законодавчі та нормативні акти України. – Режим доступу :www.zakon.com.
8. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. – Режим доступу :www.kmu.gov.ua
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
10. https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/periodic/ekon_pidpr – електронна версія збірника наукових праць «Економіка та підприємництво». <http://www.imf.org>.
11. <http://kodeksy.com.ua/> – Закони і кодекси України.
12. Сайт Право. Україна. – Режим доступу :www.legal.com.ua.
13. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р.
14. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/>
15. sp:max50:nav7:font2#Text (Станом на 10.10.2022).
16. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-#Text> (Станом на 09.06.2022).
17. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII.
18. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (Станом на 11.02.2022).
19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Станом на 10.08.2022).
20. 30. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 01.07.2021 р. № 3480-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/sp:max50:nav7:font2#Text> (Станом на 10.10.2022).

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про

наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка».

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.

2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.

3. Формат бланка – А4 (210×297 мм).